

Rosmarinus officinalis L., del *Rubus thyrsoides* Wimm., del *Buxus sempervirens* L. y alguna altra planta, puix es sabut de tothom que abunden per tot arreu en nostra montanya.

Abans de despedir-nos vaig ensenyar al doctor Cadevall una *Ophrys* que havia trobat feya dos dies y la tenia en aigua damunt de la taula pera estudiar-la: jo li veyea caràcters de l'*Ophrys scolopax* Cav. y de l'*O. apifera* Huds., sense poder determinar de cert a qual de les dues perteneixia. Després de ben estudiada pel doctor Cadevall, ha resultat esser una especie nova, que dit senyor ha classificat ab el nom de *Ophrys Montserratensis* Cad.; no'n dono aquí la descripció, primera perquè la troballa de dita planta no fou fruit d'aquesta excursió, y en segon lloch perquè tinch entès que prompte's publicarà, junt ab el dibuix de la mateixa, en el *Boletín de la Real Academia de Ciencias* de Barcelona.

ADEUDAT MARCET, O. S. B.

Montserrat, Octubre de 1903.

La forma del cel

No caldrà que comenci dient que vaig a parlar d'una il·lusió y d'una cosa que està completament faltada d'importancia.

Preneu-vos-ho, douchs, els que tindreu la paciència de llegir-ho, com m'ho prenc jo: com un entreteniment, si voleu.

Pera acabar de no tenir res, fins novetat li falta a n'aquest assumpte.

Fa molts sigles que tot-hom sab, fins els poetes, que aquella esplèndida volta, trespol del cel y lloch de les estrelles, té menos consistencia que una irisada bombolla de savó: poques observacions degueren esser necessaries pera demostrar que era una cúpola il·lusoria.

Aquesta il·lusió, que tant soperba's mostra, influí considerablement en les teories cosmogòniques dels pobles primitius, convertida, aixís, en fonament d'un sistema y repugnant a l'esperit humà (abans, per lo vist, com ara) el cambi de teories, hem d'admirar els esforços ab que's pretengué sostenir aquella cúpola que trontollava a l'embranchida d'una senzilla observació. Y en la revifalla de sa mort, veyem encara aparèi-

xer el sistema de les set voltes de cristall, d'aquells *set cels* que tant endoina han fet anar la Mitologia y Poesia.

Caigueren els set sostres, sense soroll de trencadissa, sense quedar ni'ls testos. Y la volta del cel fou convertida en un exemple d'il·lusions, en un objecte demostratiu de la flaqueza dels sentits de l'home. No'm caldrà repetir aquell final d'un sonet d'Argensola, allò de *porque este cielo azul que todos vemos, ni es cielo...* etc., donchs fins els nens el saben.

Emperó, il·lusoria y tot, may deixa de mostrar-sens la volta del cel ab tots sos variats aspectes, ab ses innombrables bel·leses, tenyida cada dia ab pinzellades noves; il·lusoria y tot, no deixem de parlar d'ella, la blava, l'estrellada volta, ni de creure'ns abrigats per ella, que separa nostre petita terra dels abims immensos del espay. La causa d'aquesta il·lusió tant persistent, procurarem més endavant esbrinar-la: deixem sentat, per ara, que cada hu veu la cúpola del cel desde les primeres vegades que dirigeix la vista a la altura.

Recordo, y cito aquest cas perquè potser després tindrè de retreure-l. recordo a unes criatures d'un poble del peu de Montserrat, que alguns diumenges, armats de canyes llargues, pujaven als turons més alts de la montanya y allà s'aixecaven, esforçant-se, de puntetes, enlayre els braços y les canyes, pera veure si podien arribar a tocar aquell cel que, desde baix, a frech a frech dels pichs veyan estendre-s.

Veyem el cel: donchs el veyem de certa forma. Quina es aquesta? Si fos el primer cop que'ns dirigíssim aquesta pregunta y abans de contestar no contéssim fins a trenta, de segur que li atribuiríem la de mitja esfera, qual centre ocupem nosaltres; més si hi pareíssim una mica l'atenció, ens donariem compte de que, inconscientment, li atribuim una forma més aplanada: la d'un casquet esfèrich, o potser, millor, la de mitx elipsoide.

Y senzillíssimes observacions ens ho acabarien de provar: veyem les constel·lacions de molt major tamany aparent quan són baixes que quan lluheixen aprop del zenit. Com que'ls astrònoms han provat que dit tamany es sensiblement el mateix en un cas y altre, hem de convenir en que suposem les constel·lacions, y per consegüent la volta del cel, més lluny de nosaltres a l'horitzó que al zenit. A semblant conclusió'ns porta'l fet d'aparèixer ordinariament la lluna, al sortir y al pondre-s, molt més grossa que quan la veyem a certa altura. L'estrella polar, a Barcelona, està a uns 49° del zenit, y a uns 41° de l'horitzó; y sembla, al mirar-la, més lluny d'aquest que del zenit: es que suposem, donchs, més aprop nostre l'arch polar-zenit que la continuació del mateix fins a l'horitzó.

Més cap d'aquests datos feya, per ara, falta: ens bastava recordar a n'aquells nens que hem deixat dalt del turó, abandonant desil·lusionats el seu projecte de fer caure d'un cop de canya alguna estrella, ni que fos la més menuda, pera re-

cullir-la y portar-la en la mà closa, a ensenyar-la, orgullosos, a sos companys del pla, la celestial lluherna. El pujar a la montanya pera arribar a la volta del cel demostra l'idea potser inconscient però clara que té tot-hom de que menes distem vertical que horitzontalment d'aquella.

La discussió de les causes a que s'ha atribuït l'il·lusió de la volta del cel y la seva forma, ens ocuparà en un altre article, que potser resultarà una mica més serio que aquest.

J. ESTALELLA

Secció oficial

SESSIÓ DEL 29 DE NOVEMBRE.—Se celebra sessió extraordinaria baix la presidència del senyor Novellas (D. Francisco). Oberta per aquest la sessió a les sis, l'infrascrit llegeix l'acta de la sessió anterior, que es aprovada.

Lo senyor Zulueta enrahona sobre ses excursions, fetes los dies 26 al 30 d'Octubre en la provincia de Girona, essent son centre d'excursió Banyoles. Lo dia 11, a Sant Miquel del Fay, y del 13 al 16 de Novembre a Montserrat. Remarca lo ben rebut que fou pels socis corresponents senyor Bolos a Olot y P. Marcet a Montserrat. S'acorda consti en acta l'agrahiment de l'INSTITUCIÓ a dits senyors pels favors fets a nostre consoci senyor Zulueta.

Lo senyor President dóna compte de que'ls senyors Bofill y Antiga desitjarien s'activés la publicació de son catàlech d'Insectes, que com a fulletí's publica en el BUTLLETÍ, oferint-se a contribuir en lo que resultés de més a lo presupostat pera dita publicació. S'acorda que s'admeti dita proposició.

Digué també que'l P. Marcet de Montserrat fa un herbari per duplicat de dita montanya, del que'n regalarà un exemplar a l'INSTITUCIÓ. Envià també dit senyor una caixeta ab insectes pera l'INSTITUCIÓ, que'l senyor Bofill s'encarregà de classificar. S'acorda consti en acta l'agrahiment de l'INSTITUCIÓ envers lo P. Adeudat Marcet per les distincions de que'ns fa objecte.

Acte seguit se passa a la renovació dels càrrechs de President, Vice-president, Vice-secretari, Bibliotecari y Individuu del Consell de Redacció, que segons Reglament deu fer-se aquest mes.

Resulten el·legits per majoria:

President: Dr. D. Joseph M.ª Bofill y Pichot.

Vice-president: D. Bonaventura Pedemonte.

Vice-secretari: D. Joseph Ros y Güell.

Bibliotecari: D. Jordi M.ª Anguera de Sojo.

Individuu del Consell de Redacció: D. Francisco Novellas y Roig.

No sent-hi present lo senyor Bofill, ocupa la presidència'l senyor Pedemonte, qui en nom del nou Consell dóna les gracies.

S'aixeca la sessió a les set vintivuit del vespre. — *El Secretari,*
J. JURNET.

SESSIÓ DEL DIA 5 DE DESEMBRE.—Se celebra sessió ordinaria baix la presidència del senyor Pedemonte. Oberta la sessió per dit senyor, l'infrascrit llegeix l'acta anterior, que es aprovada.